

Per la sanitat, L'Hospitalet en lluita.

Protesta veïnal per la contaminació de
la fàbrica Cardoner (1976). AML'H.
Imatges.. Fotògraf: Andreu Trilla i Llobera

**Exposició d'un passeig per la història i l'evolució de la sanitat
a la ciutat.**

SUMARI

Per la sanitat, L'Hospitalet en lluita.

Presentació	3
Crèdits	4
De L'Hospitalet (antecedents)	5
Supervivències (inicis fins el 1900)	6
L'acció (1900 - 1940)	11
El silenci (1940 - 1960)	17
Els crits (1960 - 1975 / 1976 - 2000)	22
El que hem aconseguit	29
El futur	32
Fonts d'informació	34
Bibliografia	34

PRESENTACIÓ

Aquest document recull un breu projecte expositiu sobre els aspectes sanitaris a la ciutat de L'Hospitalet. Al final del document trobem les fonts d'informació, així com també, un repertori bibliogràfic per qui vulgui ampliar i/o aprofundir en alguna matèria específica.

L'exposició pretén fer un passeig per la història i l'evolució de la sanitat a la ciutat de L'Hospitalet, tot centrant-se en documents custodiats per l'Arxiu Municipal de L'Hospitalet.

La idea de dur a terme una exposició amb aquesta temàtica ha sorgit del treball de recerca que ha estat guanyador de l'Àmbit Ciutat a les VII Jornades Científiques i Tecnològiques de L'Hospitalet, organitzades per Educació i Cultura de l'Ajuntament.

El títol del treball és *Estudi de l'estat de salut del barri Centre de L'Hospitalet de Llobregat*, d'Eliseu Esterlich i Galera, dirigit per la professora Montserrat Bolós, ambdós de l'IES Mercè Rodoreda de L'Hospitalet, durant el curs 2004-2005.

L'exposició que veuran a continuació és el resultat d'aquest treball i de l'encàrrec de projecte museològic fet a un grup d'estudiants del Màster en Museologia i Gestió de Patrimoni Cultural de la Universitat de Barcelona. Heus aquí una exposició que retrata el tema de la sanitat a la ciutat des del punt de vista de les lluites socials per la recerca de millores en les condicions de vida i de salut de la població.

CRÈDITS

Eliseu Esterlich Galera (IES Mercè Rodoreda de L'Hospitalet)

Montserrat Bolós, professora (IES Mercè Rodoreda de L'Hospitalet)

Alumnes del Màster en Museologia i Gestió del Patrimoni Cultural – Universitat de Barcelona

Anna López Gómez (cap d'equip)

Begoña Hermo Ruiz

Mercedes Maldonado Domingo

Elena Montes Casado

María del Mar Pérez Milla

Daniel Ponce Muñoz

Marisa Latorre González

Mireia Mascarell (Màster en Museologia i Gestió del Patrimoni Cultural – Universitat de Barcelona)

Arxiu Municipal de l'Hospitalet

Agustín Castellano (gestió i producció)

Santiago Palomo (disseny)

Ajuntament de L'Hospitalet

DE L' HOSPITALET (antecedents)

Cal cercar els orígens de L'Hospitalet als voltants de l'any 1215, quan a l'entorn de Santa Eulàlia de Provençana, a l'indret conegut com la Torre Blanca, s'hi instal·len els Hospitalers, un ordre religiós militar de Sant Joan de Jerusalem.

L'any 1375, l'ermità Pau Genover va comprar l'hort anomenat d'en Paratge. Els 100 sous de l'operació i el suport del fuster Joan Ramon i de la gent de la vila, van fer possible la construcció d'un petit **hospital** que, en poc temps, va donar nom a la població. Hospital i alberg de caminants, aquell indret es va convertir en lloc de refugi i assistència per als pelegrins que anaven camí de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona.

Sabem que el 1417 l'**hospital** té una capella dedicada a Nostre Senyor Jesucrist, als Sants Bartomeu i Blai i a Santa Llúcia. Tres anys després, s'hi afegeix la capella de Santa Càndida. L'hospital compta amb dues cambres: una per als homes i una altra per a les dones. Malalts amb pocs recursos, ferits d'accident i moribunds en trànsit cap a Barcelona en són els principals hostes. L'edifici de l'hospital és administrat pel Consell de Prohoms de la vila. Un matrimoni d'hospitalers tenen cura de la institució i atenen els pacients, excepte els més greus, que són traslladats a Barcelona.

El 1401, en un escrit testimoniatge de Joan Torrent llegim, per primer cop, que hom parla de la vila com "*del spitalet de provinciana*".

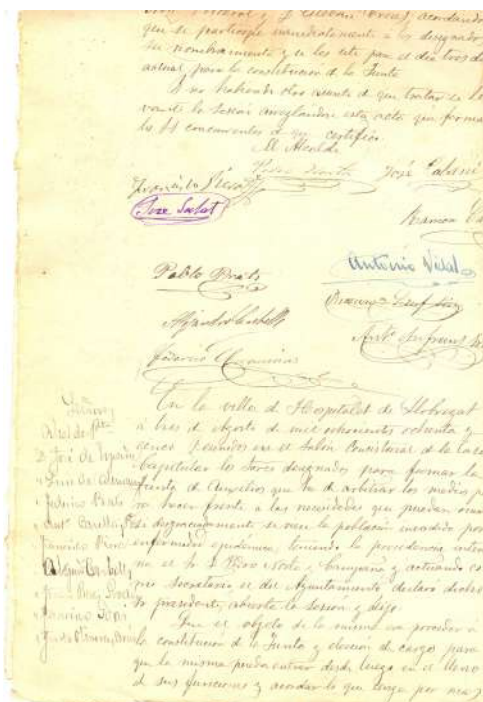
1. Estat actual de l'edifici de l'Harmonia, coneguda en època medieval com a Torre Blanca. Als terrenys d'aquesta es va construir el petit hospital de camí, que va rebre el nom de l'Hospitalet.

SUPERVIVÈNCIES (iniciis fins el 1900)

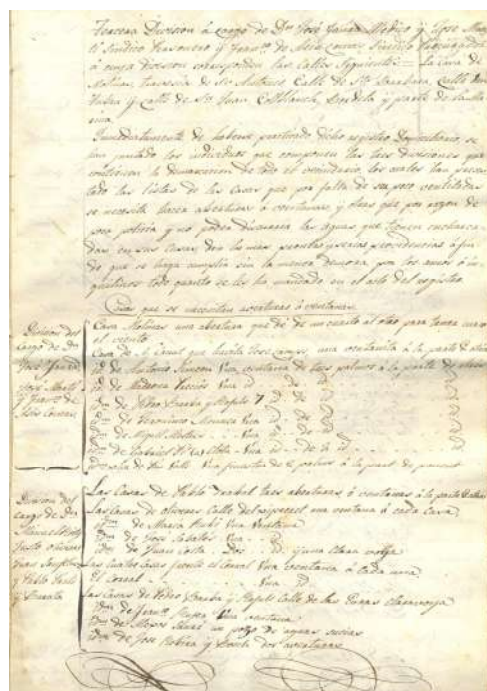
“De la fam i de la peste deslliureu-nos Senyor” (dita popular)

LA VIDA A L' HOSPITALET

Des de sempre hem viscut del conreu de les terres. La nostra existència ha estat més aviat austera i les malalties ens han assetjat, però a poc a poc anem millorant. Des que van aparèixer els grans senyors (segles XVIII i XIX) i van comprar moltes de les terres, treballem a sou per ells. La Marina és el rebost de Barcelona. Els amos en treuen prou benefici i nosaltres, a canvi, rebem aliments i un sou per poder sobreviure. Per festes i festes de guardar, ens trobem a la parròquia, que també ens serveix de refugi. Allà ens encomanem a Déu perquè la feina no s'acabi i resem a Sant Roc, la nostra única esperança per al guariment.

2. Mesures que cal aplicar contra les epidèmies (1885). AML'H. Fons Municipal. Sanitat. Juntas Municipals. Junta d'auxilis, 1885.(UI-51)

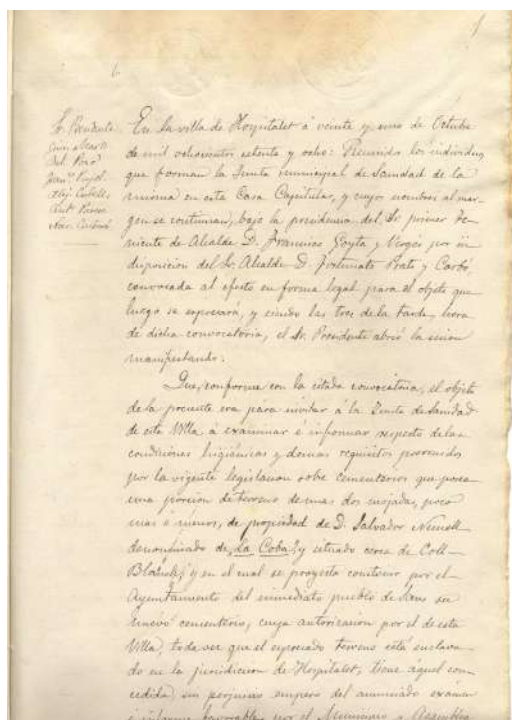

3. Llista d'habitatges que necessiten ventilació sanitària (circa 1900). AML'H. Fons municipal. Sanitat. Juntas municipales, 1834-1900. (UI-51)

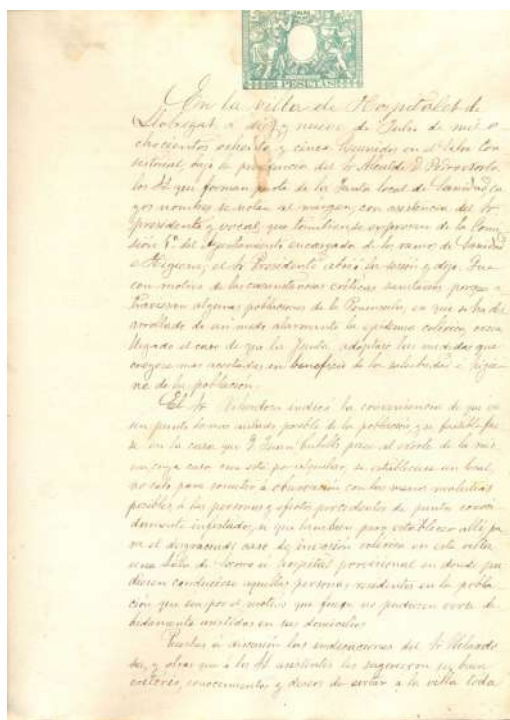
SITUACIÓ DE LA SANITAT

Són anys de calamitats sanitàries. Les epidèmies i les guerres ens assolen i encara ens fan una mica més pobres. Però tenim poc temps per lamentar-nos-en. El conreu de la terra no ens deixa temps per pensar-hi.

La situació del cementiri és cada cop més insostenible. Hi ha èpoques que mor tanta gent que el cementiri queda petit. La sagrera de l'església, al bell mig del poble, sovint presenta un espectacle dramàtic. Els nostres avantpassats són remoguts del seu descans etern per fer lloc als que hi arriben de nou. L'aigua dels pous és contaminada amb les filtracions de les restes orgàniques. I quan plou, la cosa encara és pitjor!

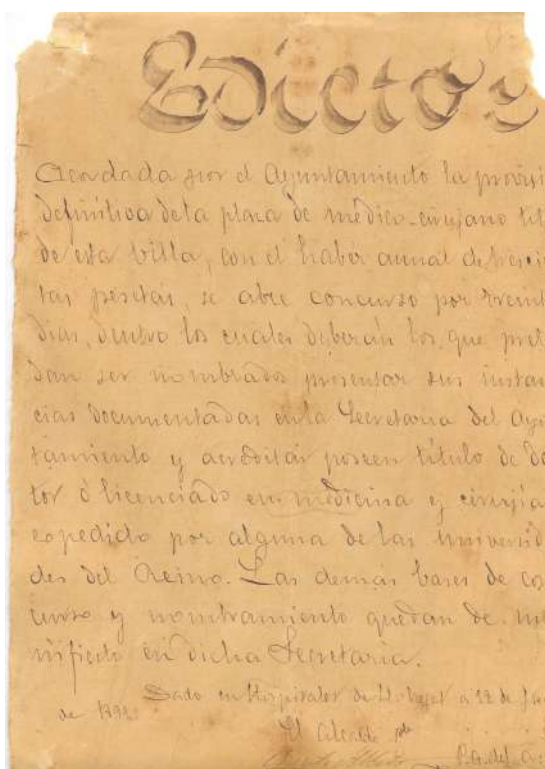
4. Petició per a la realització d'un informe sobre la situació sanitària del cementiri (1878). AML'H. Fons municipal. Sanitat. Juntas Municipals, 1834-1900. (UI-51)

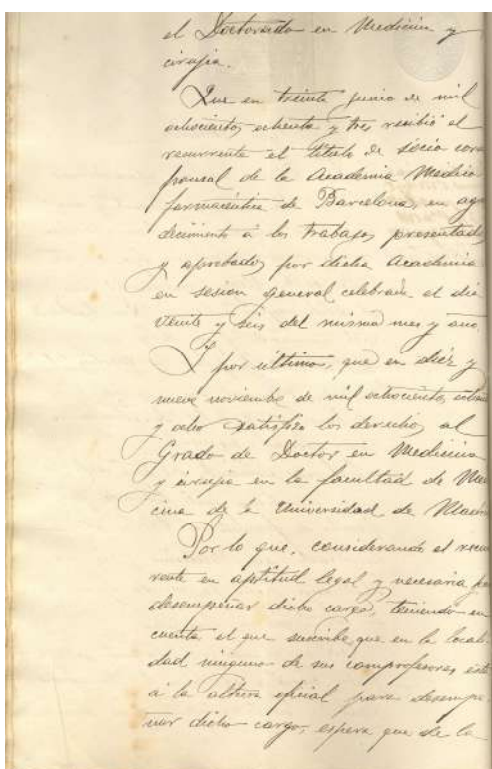
5. Mesures contra l'epidèmia de còlera a L'Hospitalet (1885). AML'H. Sanitat. Juntas municipales. Junta d'auxilis, 1885. (UI-51)

EL POBLE DEMANA

Els anys passen de pressa, i a poc a poc comencem a veure que ens hem d'organitzar. Cap a mitjan segle XIX comencem a crear societats de socors mutus, espais on els treballadors dels diferents rams ens unim per defensar allò que és nostre i assegurar-nos una assistència sanitària i social. D'altra banda, les nostres queixes s'han escoltat. Ara, l'Ajuntament diu que farà un nou cementiri al Torrent dels Frares.

6. Convocatòria de la plaça de metge municipal (1892). AML'H. Fons municipal. Sanitat. Personal sanitari. Exp. Personal, 1892. (UI-48)

7. D. Enrique Vilardosa, llicenciat en medicina, presenta la seva sol·licitud a la plaça de metge (1892) (1). AML'H. Fons municipal. Sanitat. Personal sanitari. Exp. Personal, 1892. (UI-48)

ALGUNS PROTAGONISTES

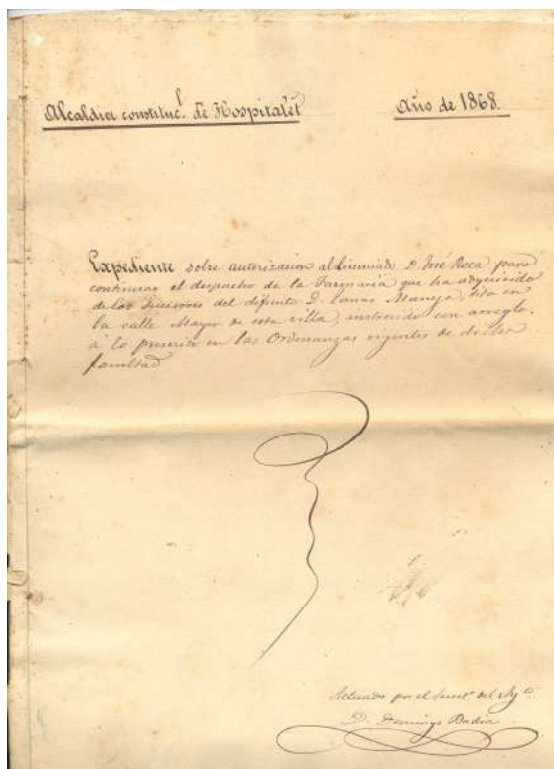
En unes èpoques en què els coneixements sanitaris eren minsos, Sant Roc era el sant més apreciat. La imatge del sant acompanyat del gos és la que més es venera a L'Hospitalet. Se l'invoca per trobar protecció contra la pesta i les malalties contagioses.

8. Sant Roc (retaule de Jaume Huguet, s. XVI). *Museu d'Història de l'Hospitalet*.

ESPAIS DE LA SANITAT

L'any 1696 es va obrir la primera farmàcia a la vila. Esteve Ros en fou el primer apotecari. Aquesta farmàcia va anar canviant de titularitat, però sempre estigué ubicada al carrer Major.

9. Sol·licitud de llicència d'apo-tecari de José Roca (1868). AML'H. Fons municipal. Sanitat - Farmàcia, 1868. (UI-47)

10. Llicència de farmàcia a l'apo-tecari José Roca (1868). AML'H. Fons municipal. Sanitat - Farmàcia, 1868. (UI-47)

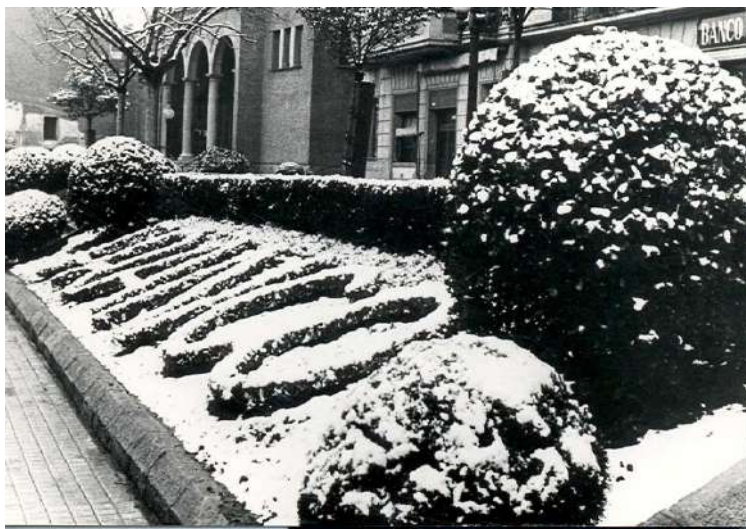
L' ACCIÓ (1900-1940)

La contemplació és un luxe, mentre que l'acció és una necessitat. Henri Bergson (1859-1941) filòsof francès.

LA VIDA A L' HOSPITALET

El nou segle va portar tres grans canvis polítics: 1. el cop d'estat de Primo de Rivera (1923); 2. la Segona República (1931) i la Guerra Civil (1936), i 3. la dictadura (1939). Els qui arriben nous al poder volen demostrar la seva vàlua solucionant els problemes que assetgen la ciutat.

Les obres del metro i l'exposició internacional de Barcelona, així com la industrialització de tot el territori, atreuen gent d'arreu del país. Aquí hi ha feina per a tothom. Primer vénen de llavors, però cada cop arriba gent de més lluny.

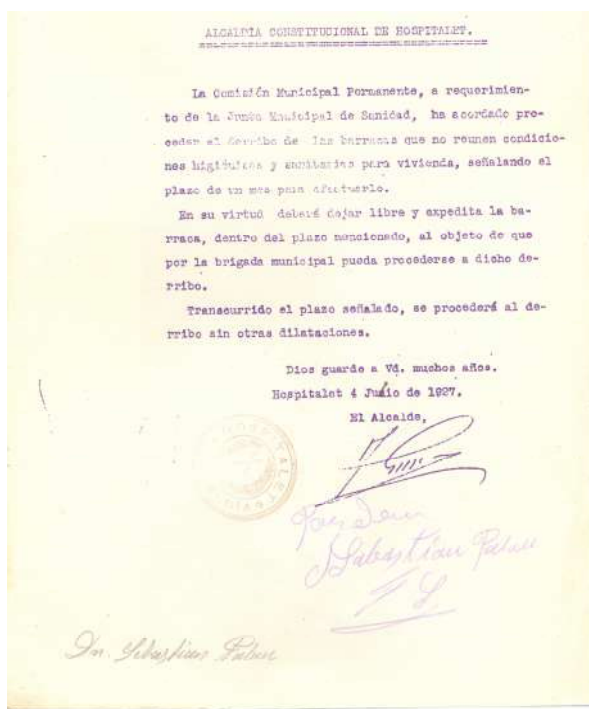
11. Parterre a la Plaça de l'Ajuntament en homenatge a Franco (circa 1940). AML'H. Imatges. Núm. r 676/bn (carpeta 4). Donació: Miquel Carbonell Duch

SITUACIÓ DE LA SANITAT

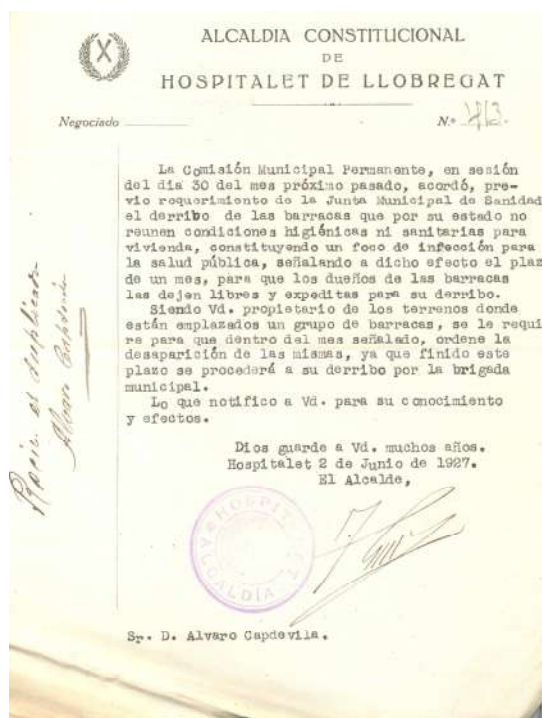
Els escombriaires de Barcelona són expulsats. Com que aquí tenim força parcel·les buides, s'instal·len a L'Hospitalet. La seva feina és recollir i seleccionar les escombraries. Les trien i reciclen per a altres usos, i també crien porcs i gallines amb les restes de menjar. Fan de casa seva una indústria familiar.

Les pudors i les rates no triguen a aparèixer. N'hi ha tantes, que fins i tot hem patit un brot de pesta bubònica. La brutícia es filtra pel terra i arriba a l'aigua. Les malalties s'estenen ràpidament. La indústria tèxtil i siderúrgica ens contamina l'aire. Encara que ens queixem, els polítics culpen la Marina i les plantacions d'arròs del brot de paludisme. També han acusat l'antic mercat, perquè s'hi ven menjar i trastos de vell. Tant l'arròs com el mercat, però, donen feina a molta gent.

Cada cop arriba més gent de fora. Ja no saben on posar-se. Alguns propietaris fan la viu-viu i han començat a construir passadissos-habitatge. Són espais estrets, on s'entaforen fins a dotze habitacles de dues peces, que sovint són llogats a més d'una família. Molts dels seus habitants pateixen la tracoma, una malaltia dels ulls que porta a la ceguesa.

12. Ordre de desallotjament per a l'enderroc de barraques insalubres (1927). AML'H. Fons municipal. Expedients administratius, 10/1927. (UI-1829)

13. Requeriment a un propietari per a l'enderroc de les barraques (1927). AML'H. Fons municipal. Expedients administratius, 10/1927. (UI-1829)

EL POBLE DEMANA

Hem demanat solucions a l'Ajuntament pels problemes que generen els escombriaires. Però, és clar, ells no volen perjudicar un dels motors econòmics de la ciutat. Aconseguint, però, que es restringeixin els nous assentaments. La contaminació de les fàbriques és un altre tema. Gràcies a les queixes dels veïns se'ls ha posat força multes.

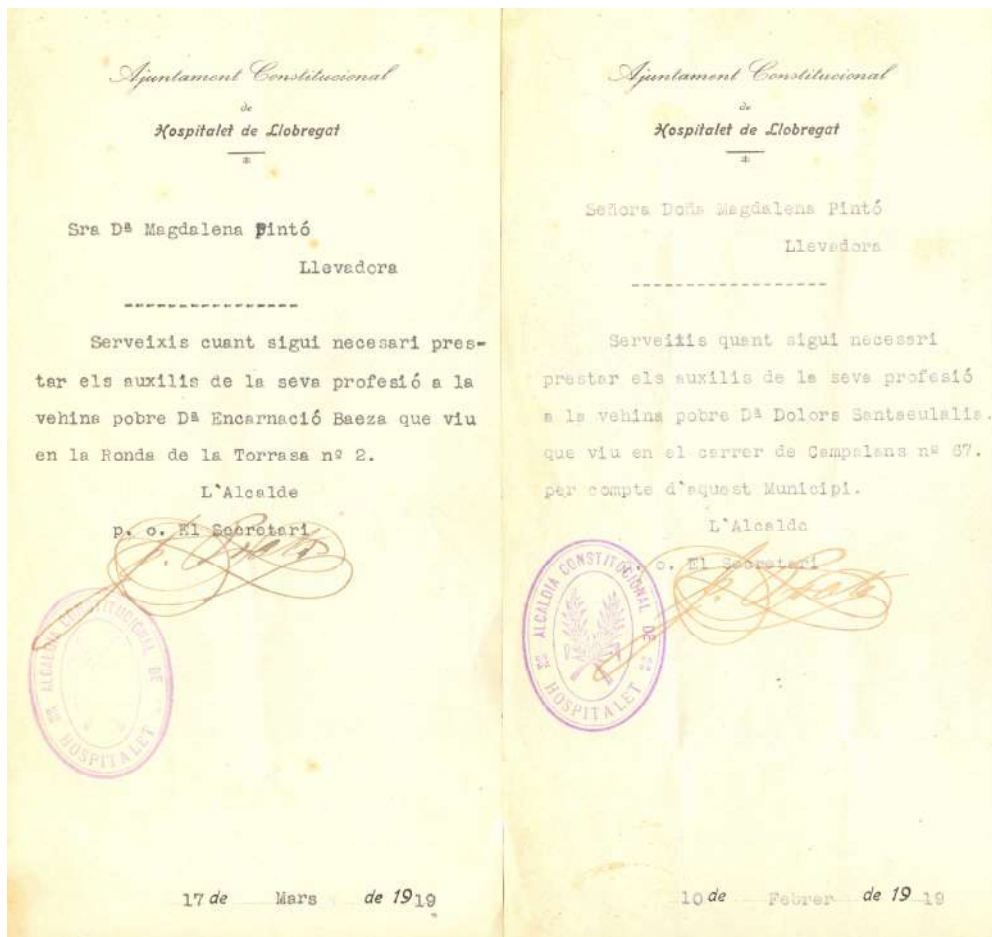
La Cooperativa Popular de Consumidors El Respeto Mutuo subministra als seus membres els articles de primera necessitat a un preu més baix. Els treballadors ens anem organitzant i anem defensant els nostres drets.

14. Informe sobre la situació dels assentaments dels escombriaires (1929). AML'H. Fons municipal. Expedients administratius, 9/1929. (UI-1831)

ALGUNS PROTAGONISTES

Ara només hi ha dues llevadores a la població i cada cop són més insuficients. Una d'elles, Magdalena Pintó, viu al barri de Collblanc i ha demanat a l'Ajuntament una subvenció per atendre les mares pobres a canvi d'un petit sou. Han acceptat la proposta i li donen vals. Ara pot atendre totes les cases on neix una criatura.

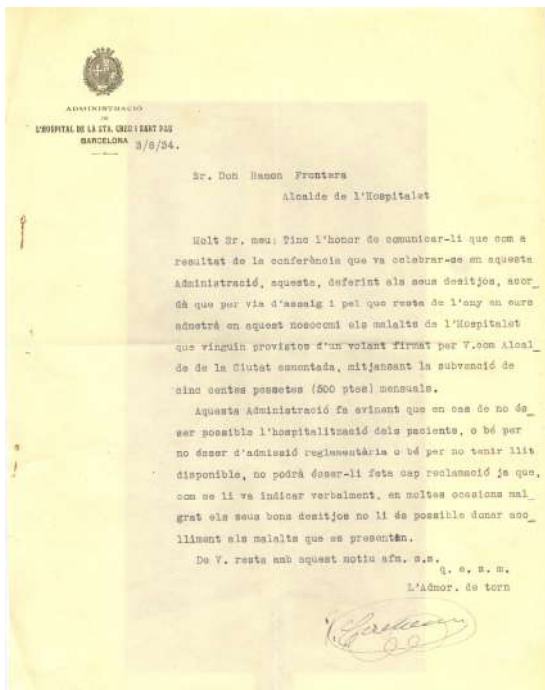

15. Cupons per a Magdalena Pintó. Llevadora. AML'H. Fons municipal. Expedients administratius, 2/1919. (UI-1819)

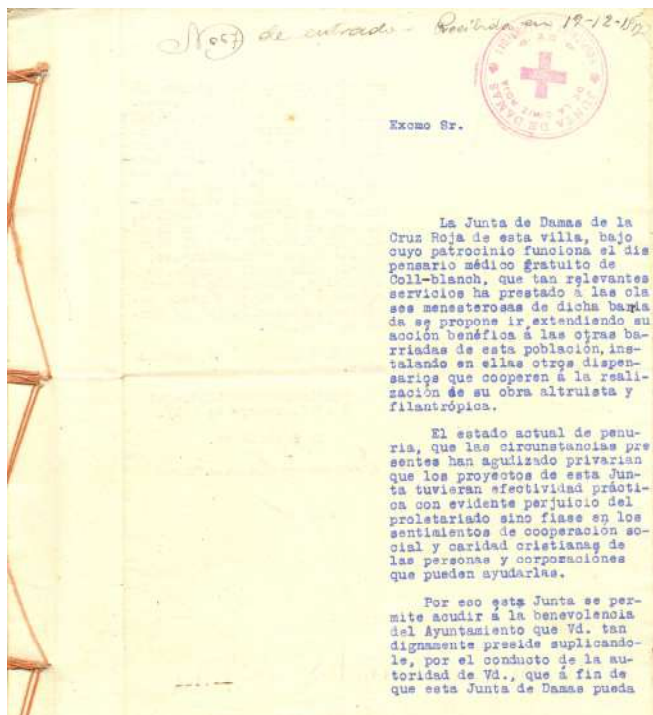
ESPAIS DE LA SANITAT

Com que no hi ha centres hospitalaris propis a L'Hospitalet s'han signat convenis amb l'Hospital de Sant Pau i el Clínic de Barcelona.

El Patronat de Beneficència assumeix tres dispensaris municipals i les visites a domicili. La Creu Roja ha inaugurat un centre a Collblanc i dos dispensaris més a Santa Eulàlia i el barri del Centre.

16. Contracte amb l'Hospital de Sant Pau perquè s'atengui la població de L'Hospitalet (1934). AML'H. Fons municipal. Expedients administratius, 6/1934. (UI-1835)

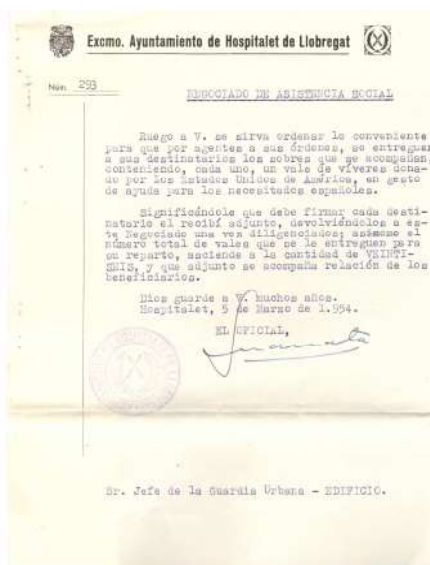
17. Sol·licitud de la Junta de Dames de la Creu Roja per crear dos nous dispensaris, a Santa Eulàlia i al Centre (1917). AML'H. Fons municipal. Expedients administratius, 37/1917. (UI-1817)

EL SILENCI (1940-1960)

"El silenci és la rèplica més aguda". Gilbert Keith Chesterton

LA VIDA A L' HOSPITALET

Per fi ha acabat la Guerra Civil. La incertesa i la por fan que la vida sigui molt més dura. La repressió del règim del general Franco ha paralitzat la població. S'han tancat les fronteres i gairebé no hi ha res per menjar. Les famílies que treballen en la indústria tèxtil i en l'agricultura, ara amb prou feines malvivim. Però es pot dir que estem de sort. Hi ha feina i, malgrat les pèssimes condicions de vida, la compartim amb aquells que arriben de fora.

18. Ordre de lliurament dels cupons de menjar de la Creu Roja dels Estats Units. Pla Marshall (1954). AML'H. Fons municipal. Serveis socials. (UI-248)

19. Cupons de racionament de productes bàsics (1952). AML'H. Fons Tubau. (UI-35)

SITUACIÓ DE LA SANITAT

El que sí que tenim, i en abundància, són malalties i epidèmies. La pobresa i la fam aguditzen la ment per buscar recursos. Famílies senceres de nouvinguts ens construïm la barraca. Al barri de Sanfeliu alguns vivim en coves.

El règim reacciona i, per evitar conflictes, afavoreix la construcció ràpida de polígons d'habitatges en barris com la Florida. Les presses fan que els materials siguin de baixa qualitat i les infraestructures, com el clavegueram, insuficients.

La verola, el tifus i la pesta africana avancen imparables per la ciutat. L'Ajuntament fa bans per indicar-nos les normes bàsiques per evitar els contagis.

BANDO

Don ENRIQUE JONAMA y DARNACULLETA,
Alcalde Presidente de la Comisión Gestora
del Ayuntamiento de esta Ciudad,

HAGO SABER:

Que al objeto de evitar que en esta época del año aumenten los casos de fiebre tifoidea como en años anteriores, esta Alcaldía, de acuerdo con la Junta Municipal de Sanidad, ha dispuesto:

1.º Vacunación antitífica de todo el vecindario, que se practicará gratuitamente en todos los Dispensarios Municipales y en el de la Cruz Roja de esta Ciudad.

2.º Que se hierva toda el agua que se emplee para la bebida especialmente la de los pozos llamados artesianos.

3.º Se han de lavar cuidadosamente con agua hervida, las frutas y verduras que se coman crudas, aquellas antes y después de mondarlas; no tomar helados y evitar las moscas; en los establecimientos públicos con los medios reglamentarios y los particulares con medios análogos y limpieza rigurosa.

4.º Los familiares y vecinos deben evitar, en lo posible, las visitas y el contacto con los enfermos y sus productos y denunciar a esta Alcaldía todo caso de tifus que conozcan y se les indicará la manera de prevenirse y proporcionará medios de desinfección adecuados.

Espera esta Alcaldía de la cultura de sus conciudadanos que cumplirán en todas sus partes lo anteriormente dispuesto en beneficio propio, de su familia, de sus amigos y de la Ciudad toda.

Hospitalet de Llobregat, 7 de Septiembre de 1940.

El Alcalde,
E. JONAMA

Imp. VIVES.

BANDO

Don Enrique Jonama Darnaculleta, Alcalde
Presidente del Ayuntamiento y Jefe Local
de F. E. T. y de las J. O. N-S. de esta Ciudad

Creada por el Caudillo la obra Nacional de Protección a los Huérfanos de la Revolución y de la Guerra, esta Alcaldía ordena a todas aquellas personas que tengan a su cargo menores de 18 años cuyos padres fallecieron con motivo de la Guerra o la Revolución Nacional, CUALQUIERA QUE SEA EL LUGAR O MOTIVO POR EL QUE PERECIERAN, lo manifiesten antes del día DOCE en la Secretaría Municipal al objeto de que sea comprendido en los beneficios que para dichos huérfanos y las personas que los acogen establece el Decreto de 23 de diciembre último por el cual el Estado asume la Protección de los mismos.

Es la Obra de Protección a los huérfanos de la Revolución o de la Guerra, tan amplia, que acoge en su seno a todos los huérfanos de la Revolución Nacional y de la Guerra, cualquiera que fuere la causa de la muerte de sus progenitores, como se hace constar en el preámbulo del Decreto que dice: "Como desprovista de sentido hereditario la culpa de cualquier proceder antinacional cesa ante el huérfano precisado de ayuda común y no cabe, junto a él, otra medida que la abierta generosidad de asegurar, para el mejor servicio de la Nación, la promesa que su juventud encierra".

Por Dios, España y su Revolución Nacional Sindicalista.
Hospitalet de Llobregat, a 5 de febrero de 1941

EL ALCALDE
ENRIQUE JONAMA

Imp. VIVES.

20. Bans municipals on es donen indicacions sanitàries a la població (1940-1953). AML'H. *Imatges*. C.2/346-349

Don JOSÉ TAYÁ SOLANES, Alcalde-Presidente del Excmo. Ayuntamiento de la Ciudad de Hospitalet de Llobregat

HAGO SABER:

Que para el exacto cumplimiento de las normas dictadas por el Excmo. Sr. Gobernador Civil de la Provincia en relación con el problema de la vivienda, he resuelto lo siguiente:

Queda terminantemente prohibido a los habitantes de barracas, bajo pena de inmediato derribo de las mismas:

La venta, cesión, traspaso o alquiler de la barraca o de habitaciones o dependencias de la misma.

La admisión de personal ajeno a la barraca, es decir, que no figure en la ficha correspondiente.

Cualquier clase de nueva edificación, así como cercas de cañas o alambre.

La cría de toda clase de animales.

Recuerdo también a los que viven en barracas la obligación que tienen de atender cuantas observaciones se les hagan por el Servicio de Inspección de Barracas de este Ayuntamiento.

Lo que se hace público para conocimiento y cumplimiento.

Hospitalet de Llobregat, a 26 de Noviembre de 1952.

El Alcalde.

BANDO

Don JOSE TAYA SOLANES, Alcalde-Presidente del Excmo. Ayuntamiento de Hospitalet de Llobregat,

HAGO SABER:

Que para el exacto cumplimiento de las normas dictadas por la Superioridad con relación al problema de la vivienda y a fin de evitar los abusos y especulaciones que dicho problema origina, he dispuesto lo siguiente:

Serán severamente castigados por esta Alcaldía y denunciados al Excmo. Sr. Gobernador Civil de la Provincia, para lo que dicha autoridad considere oportuno disponer, cuantas personas ocupen, vendan, traspasen, alquilen, realquilen o cedan viviendas conceptuadas por este Excmo. Ayuntamiento como NO AUTORIZADAS; es decir, que carezcan de las debidas condiciones de habitabilidad, así como del correspondiente permiso municipal de edificación.

Lo que se comunica para público conocimiento.

Hospitalet de Llobregat, 3 de mayo de 1955

EL ALCALDE,
José Tayá

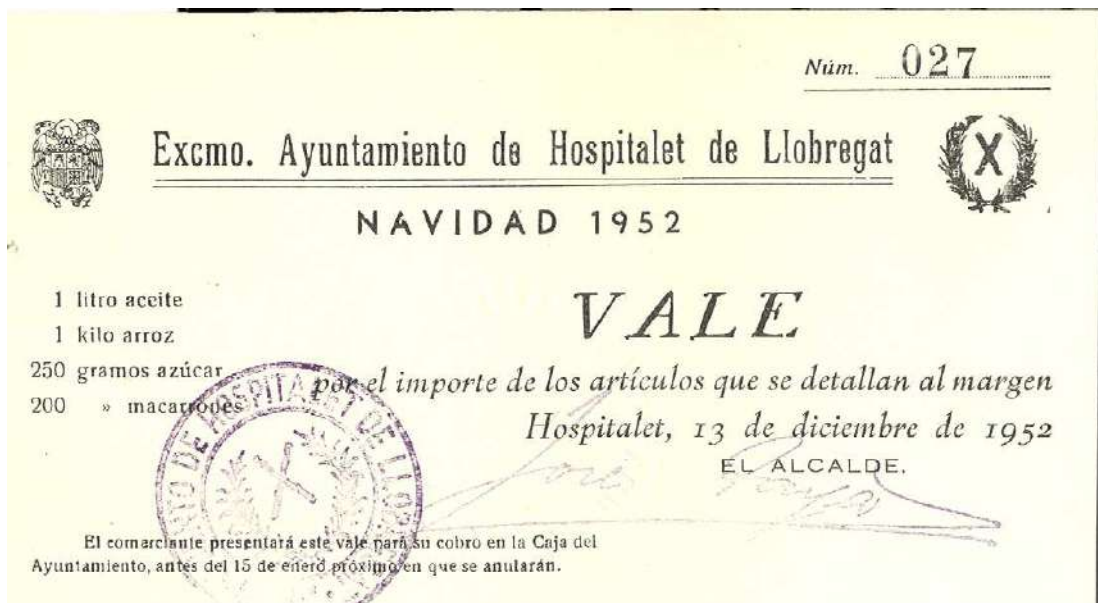
20. Bans municipals on es donen indicacions sanitàries a la població (1940-1953). AML/H. Imatges. C.2/346-349

EL POBLE DEMANA

Gràcies als menjadors de l'*Auxilio Social*, i a la llet que ens subministra l'Ajuntament, molts de nosaltres podem calmar la gana.

Amb els donatius de la Creu Roja nord-americana i les campanyes de l'Ajuntament – El llit del tuberculós pobre i El Nadal del pobre– s'atén els més necessitats amb diners i menjar, quan n'hi ha. Els serveis socials estan en mans de la beneficència.

Les nostres reclamacions i propostes són tímides. Ens movem sols, ningú no gosa demanar col·lectivament, però de tant en tant encara aconseguim alguna resposta del govern franquista.

21. Cupons de menjar de l'Ajuntament dins la campanya *Nadal del Pobre* (1952). AML'H. Fons municipal. Serveis Socials (UI-245)

PROTAGONISTA

Dr. Santiago Prats

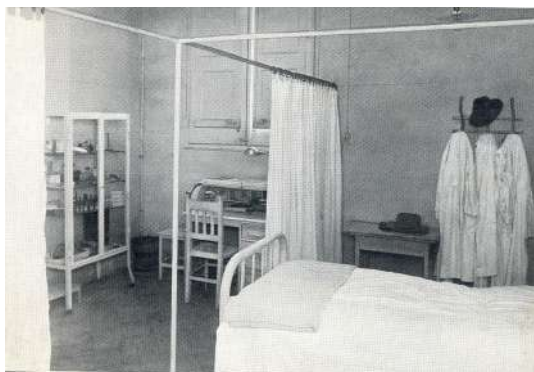
A L'Hospitalet, però, estem de sort. El Dr. Santiago Prats fa costat a la gent més humil. Ofereix els seus serveis a tothom. Des de casa seva, a Can Sumarro, es desplaça allà on el necessiten. El pedaleig de la seva bicicleta és incansable, dia i nit.

22. Retrat dibuixat del Dr. Santiago Prats i Comas (1884-1959). AML'H. Imatges. C. 4/622

ESPAIS DE LA SANITAT

Hi ha tantes puces que s'ha obert una oficina de desinsectació perquè la gent se les pugui anar a treure, però quan arribes a casa o a la feina ja en tornes a tenir. A ollblanc també hi ha dos nous centres de vacunació de verola.

23. Consultori Clínica Gajo (circa 1950). AML'H. Imatges. Ref. 8199 (UI-53)

24. Consultori Clínica Gajo (circa 1950). AML'H. Imatges. Ref. 1237 (UI-53)

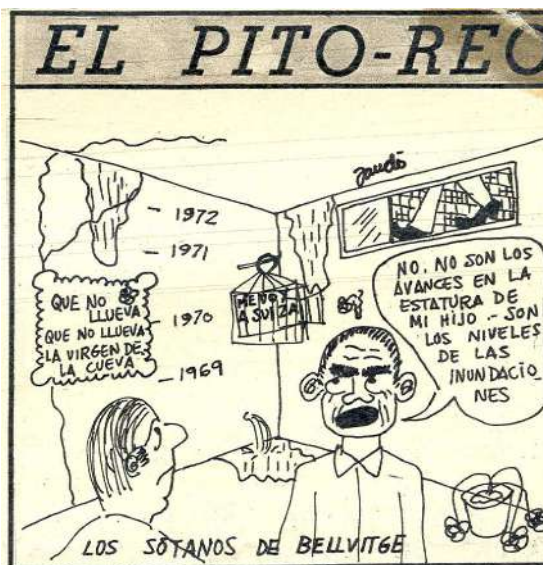
ELS BARRIS

És clar que tothom no viu en la pobresa. A la ciutat hi ha tres grans barris: el Centre, Santa Eulàlia i Collblanc-la Torrassa. Al barri del Centre hi viu la petita burgesia local, que potser no pateix tant les calamitats generals. A Santa Eulàlia hi ha un paisatge industrial de fàbriques i habitatges, i Collblanc-la Torrassa té els passadissos, on es concentra una bona part de la nova població. Al Samontà comencen a sorgir petits nuclis d'habitatges. Ja veurem com creixen amb el pas dels anys...

ELS CRITS (1960-1975 / 1976-2000)

LA VIDA A L' HOSPITALET

La fesomia de la ciutat està canviant. Allò que abans eren fàbriques tèxtils ara són indústries metal·lúrgiques. Diuen que és el futur, allò que dóna diners, i ha de ser veritat perquè cada cop són més els que vénen aquí per treballar. Ara podem trobar gent de tot arreu: del llevant, aragonesos, gallecs i una bona quantitat d'extremenys, però sens dubte l'accent que més sentim és l'andalús. Famílies senceres han arribat amb l'esperança d'un futur millor per als seus fills. La majoria d'ells han anat a les noves construccions que s'han fet a la Florida, Pubilla Casas i Can Serra, on hi ha moltes de les fàbriques.

25. Del **Diario de Barcelona. Especial Hospitalet de Llobregat**. 6/9/1972. AML'H. Hemeroteca (UI-216)

26. Del **Diario de Barcelona. Especial Hospitalet de Llobregat**. 17/11/1972. AML'H. Hemeroteca (UI-216)

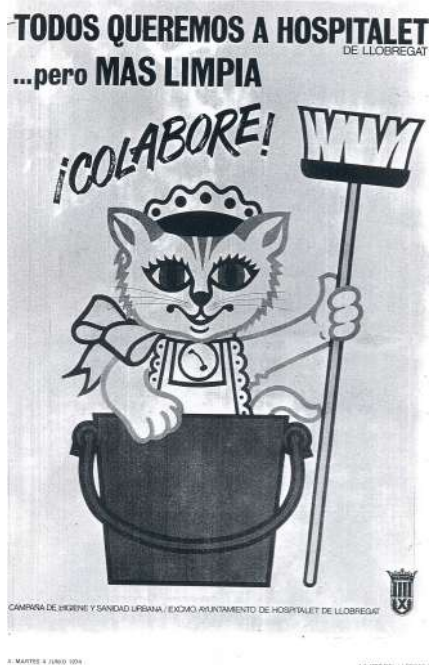
27. Del Diario de Barcelona. Especial Hospitalet de Llobregat. 29/6/1973. AML'H. Hemeroteca (UI-216)

28. Del Diario de Barcelona. Especial Hospitalet de Llobregat. 16/3/1972. AML'H. Hemeroteca (UI-216)

29. Del Diario de Barcelona. Especial Hospitalet de Llobregat. 10/8/1972. AML'H. Hemeroteca (UI-216)

30. Campaña municipal insertada al diari La Voz del Llobregat, 4/6/1974. AML'H. Hemeroteca (UI-219)

31. Del **Diario de Barcelona. Especial Hospitalet de Llobregat**. 15/12/1972. AML'H. Hemeroteca (UI-216)

Tots aquests moviments de gent ens han portat aires nous. Bé, això i el fet que ara Franco ja és gran i la duresa del règim comença a canviar. Fins i tot alguns de nosaltres ens hem organitzat i molts ho han fet a través de les CCOO, tot i que, de moment, no són legals. Ara som tants els que vivim aquí a L'Hospitalet que els serveis resulten insuficients. Molts comencem a demanar millores de les condicions de vida de les famílies i dels barris.

Amb els primers ajuntaments democràtics es realitzen les primeres i grans millores socials per a la població. Cap als 80, un cop assolides les grans fites ciutadanes, el moviment reivindicatiu quedarà més localitzat en els barris.

SITUACIÓ DE LA SANITAT

L'arribada de tanta gent ha desbordat la ciutat. Es construeix molt i de pressa, sense tenir en compte serveis necessaris com el clavegueram, el paviment, la neteja, la recollida d'escombraries, l'electricitat, l'aigua corrent...

El sistema sanitari a L'Hospitalet, que ja es trobava en una situació de mínims, ha empitjorat amb l'arribada d'aquesta allau de població. El centre mèdic de la Torrassa, l'únic centre públic d'atenció sanitària a la ciutat, no pot assumir el creixement. No serà fins ben entrats els anys 70 quan viurem una millora de l'atenció primària amb la creació de consultoris a tots els barris.

32. Campanya vacunacions infantils insertada al diari **La Voz del Llobregat**, 15/5/1975. AML'H. Hemeroteca (UII-219)

33. Vacunacions infantils (circa 1970). AML'H. Imatges. C.62,486/27. Fotògraf: Goltor

EL POBLE DEMANA

Cap a la dècada dels 50 vam iniciar les primeres mobilitzacions. A l'inici eren tímides veus, el règim no ens deixava fer més, però amb el temps van tenir més empenta. Com que la unió fa la força, vam crear les associacions de veïns, una petita plataforma tolerada per les autoritats. Les reivindicacions, comunes a tots els barris, eren sobre coses elementals. En els darrers anys de franquisme les protestes es convertiren en clamor. Exigíem millores en els serveis de sanitat, educació i urbanisme.

Manifestacions, concentracions i assemblees van tenir una gran resposta popular. L'Administració ens va haver d'escollar i, a poc a poc, arribaren els primers canvis. Amb l'Ajuntament democràtic es comencen a atendre les nostres peticions. Ara és l'Ajuntament qui defensa pels interessos dels veïns. Malgrat tot, sempre quedarà latent entre nosaltres aquell esperit de lluita.

34. Demanda de millores sanitàries dels veïns i veïnes del barri de Sanfeliu (1978). AML'H. Hemeroteca. Butlletí AAVV Sanfeliu, núm. 1978. (UI-22)

35. Demanda de tancament de La Farga dels veïns i veïnes del barri de Sant Josep (1975). AML'H. Fons Associació de Veïns de Sant Josep. (UI-28)

PROTAGONISTA

Associacions de veïns i gent de la ciutat.

36. Protesta veïnal per la contaminació de la fàbrica Cardoner (1976). AML'H. Imatges. C. 23, 34. Fotògraf: Andreu Trilla i Llobera

ESPAIS DE LA SANITAT

Centres sanitaris públics (depenen de la Generalitat de Catalunya):

- Hospital Universitari de Bellvitge (1972), depèn de l'Institut Català de la Salut
- Hospital Oncològic de Catalunya, depèn de l'Institut Català d'Oncologia.

Centre hospitalari concertat:

- Hospital de la Creu Roja (1971), depèn de l'Assemblea Local de la Creu Roja i el Servei Català de la Salut.

Centres extrahospitalaris públics (1985):

- 9 Centres depenents de l'Institut Català de la Salut
- 5 Centres dependents de l'Ajuntament de l'Hospitalet
- 1 Centre depenent del conveni signat entre Diputació de Barcelona i Ajuntament de l'Hospitalet

6 Centres extrahospitalaris privats (1981)

37. Infermera de l'Hospital de la Creu Roja (1971). AML'H. Imatges. C. 53, 27/1123. Fotògraf: Juan Ciuret

38. Quiròfan de l'Hospital de la Creu Roja (1971). AML'H. Imatges C. 53, 27/1123. Fotògraf: Juan Ciuret

EL QUE HEM ACONSEGUIT

Després de sobreviure, de lluitar, d'haver callat i de cridar, ens hem apropat al que es coneix com l'estat del benestar. Tot i que sempre ens quedarà quelcom per què seguir clamant, els recursos dels quals disposem avui no es poden comparar amb els d'altres èpoques, gràcies a la gent i a l'avenç de la ciència. Noves maneres d'entendre la sanitat, com l'APOC (Atenció Primària Orientada a la Comunitat), han dut millores a la salut de tota la població, sense fer distincions entre classes socials o procedències. Tothom hi té accés i tots els serveis sanitaris, coordinats entre si, vetllen per nosaltres, que hi participem activament a través dels nostres representants.

"Els recursos comunitaris són el conjunt d'elements humans i materials disponibles per resoldre una necessitat o dur a terme una tasca en una comunitat determinada. La defineixen i la caracteritzen, i, per tant, el seu coneixement es considera una informació bàsica per examinar-la. L'inventari dels recursos aporta una visió global de la vida associativa de la població i indica aspectes relacionats amb una organització comunitària saludable" (E. Esterlich Galera, 2005).

Dins dels recursos comunitaris trobem els sanitaris, que en aquests moments a L'Hospitalet són:

- CSMIJ- Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil (Fundació Orienta)
- Hospital Duran i Reynals (Oncològic)
- Consorci Sanitari de la Creu Roja
- Hospital de L'Hospitalet (Consorti Sanitari Integral)
- Institut de Diagnòstic per la Imatge (IDI)
- Ciutat Sanitària i Universitària de Bellvitge
- CAP Just Oliveras
- Laboratori de Salut Pública
- CAP Amadeu Torner
- CAP Bellvitge
- CAP Florida
- CAP Can Serra
- CAP Gornal
- CAP Mossèn Cinto Verdaguer
- CAP Torrassa
- CAP Sant Feliu
- CAP La Bòbila
- CAP Collblanc

ALGUNES DADES

Ens envolten professionals que estudien els principals problemes de salut de la població. Busquen solucions adients per a cadascun d'aquests problemes i, amb això, també es potencia que es destinin més recursos a la seva assistència.

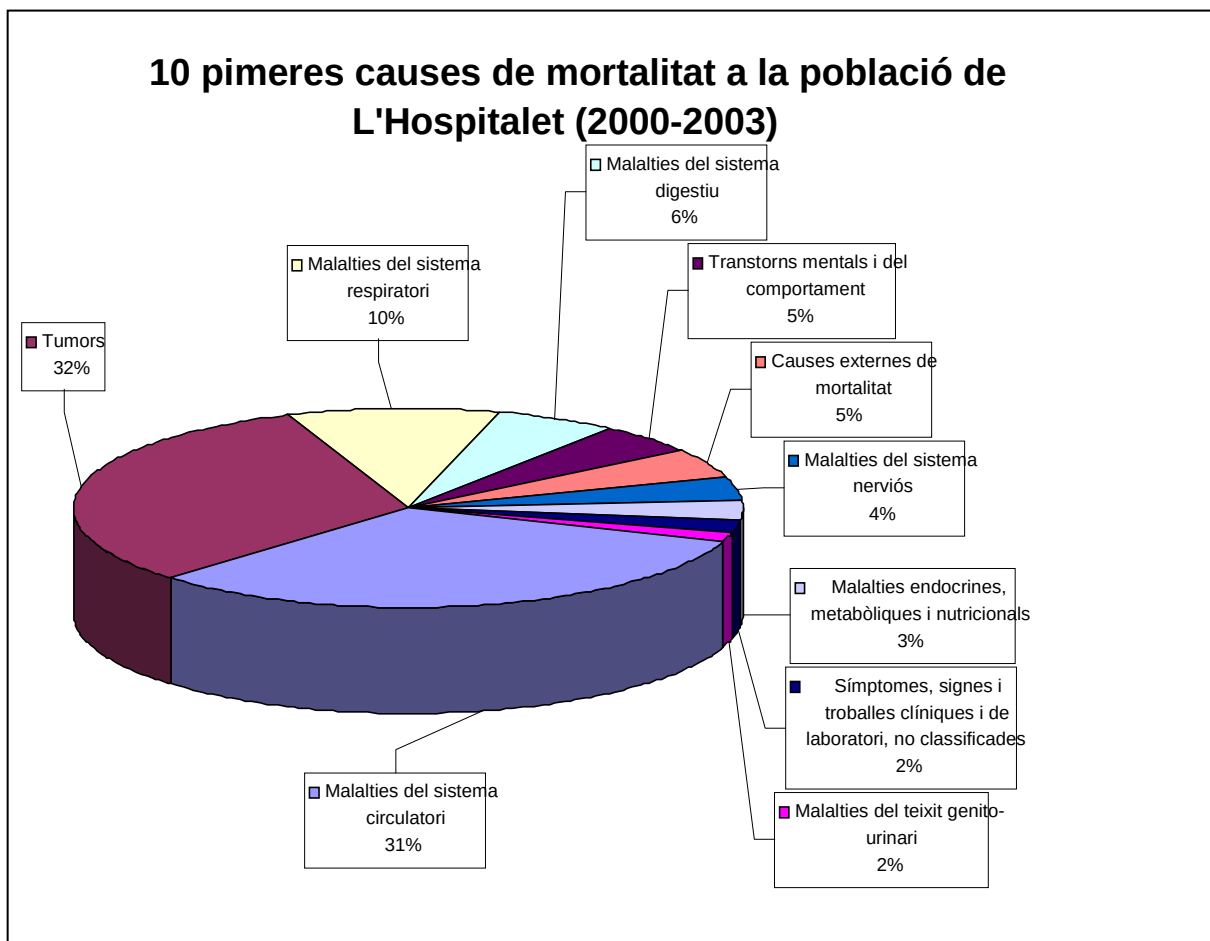
L'augment de les malalties cardiovasculars i els nous hàbits de vida poc saludables, com el tabac, l'alcohol, el sedentarisme i la mala alimentació, han comportat que s'hagin hagut de cercar noves vies de recerca, tractament i prevenció.

Testimonis d'alguns professionals del CAP Just Oliveras i associacions de veïns, recollits per E. Esterlich Galera (2005):

"El que sí que voldria remarcar és la solitud de la gent gran: moltes vegades vénen aquí sense tenir cap problema, només perquè es troben sols i volen parlar amb algú."

"Les malalties cròniques com la hipertensió o la diabetis i les malalties agudes (a l'estiu, diarrees, etc.; i a l'hivern, grip i problemes respiratoris) constitueixen una bona font de problemes."

"També hem demanat a l'Ajuntament que traslladi el casal d'avis a una zona més cèntrica del barri perquè l'actual ubicació del casal provoca que la gent gran hagi de caminar força per arribar-hi."

EL FUTUR

El futur de la sanitat a L'Hospitalet està marcat per un gran projecte que engloba dos dels hospitals més importants de l'àrea de Barcelona i que es troben a la ciutat. L'Hospital de Bellvitge i el Duran i Reynals, amb l'Institut Català d'Oncologia.

L'anomenat BioPol L'Hospitalet, i gestionat pel Departament de Salut i la Universitat de Barcelona, estarà situat a la Granvia, i necessitarà noves infraestructures urbanístiques. Serà un espai educatiu, assistencial i on es generaran nous coneixements en biotecnologia mèdica amb el suport de l'empresa privada. La Bioregió de Catalunya vol coordinar les necessitats de la investigació, l'administració i l'empresa privada. D'aquesta manera s'espera potenciar la millora de l'assistència sanitària a Catalunya, impulsar la indústria farmacèutica i tecnològica i ajudar els nous investigadors en la seva tasca des de la Facultat de Medicina-Odontologia i Infermeria de la UB.

L'Hospital Universitari de Bellvitge duplicarà la seva superfície actual i adaptarà les seves instal·lacions a les noves tecnologies. S'han remodelat les façanes de les torres Prínceps d'Espanya, i es construeix un nou edifici de consultes externes. La finalitat és que sigui un espai agradable tant per a la persona usuària com per als treballadors.

Imatges de la maqueta del nou edifici de consultes externes.

© Hospital Universitari de Bellvitge. Tots els drets reservats

http://www.csub.scs.es/cat/info_corporativa/nou_bellvitge.html

Amb tot, el projecte té com a base apropar la sanitat als ciutadans i millorar el seu tractament. Es busca un seguiment més personal de cada pacient. En aquest aspecte és pioner l'Hospital Oncològic Duran i Reynals, que ha traslladat cinc oncòlegs a diversos hospitals comarcals, amb l'objectiu de crear centres de dia per als pacients i ajudar que puguin seguir el tractament des de casa seva.

Pel 2008 s'espera el començament de les obres de construcció del nou Hospital General de l'Hospitalet, situat als terrenys de Can Rigal, i que substituirà a l'edifici de l'antiga Creu Roja. Amb el suport del Consorci Sanitari Integral i la Conselleria de Salut, envoltarà l'antiga masia, ocupant 30.000 metres, i serà més accessible i modern per a la ciutat.

Cada dia la medicina avança més. La seva finalitat és millorar la vida dels ciutadans, tot potenciant l'aspecte més humà i el tracte diari de professionals i pacients.

Malgrat tot, encara queda molt per fer...

FONTS D'INFORMACIÓ

Arxiu Municipal de l'Hospitalet

- Fons municipal
 - Actes del Ple de l'Ajuntament
 - Actes de les Comissions de Govern
 - Expedients administratius
 - Benestar social – Serveis socials
 - Salut pública
- Fons personals
- Fons d'entitats
- Hemeroteca
- Imatges
- Biblioteca. Col·lecció local

Repertori bibliogràfic

Abarca i Médico, Lluís

"Antecedents de la Creu Roja local". En: - Progrés. - l'Hospitalet de Llobregat, Núm. 52 (nov. 1987), p. 14

Ajuntament de L'Hospitalet

Les ofertes municipals adreçades a les escoles 1994 : Serveis socials, ensenyament, sanitat, medi ambient, consum, esports, joventut, Guàrdia Urbana i Cultura. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, [1994?]. 69 p. ; 10 cm

Del Valladolid 1980 al Vizcaya 1984". En: - V Congreso Estatal de Trabajadores Sociale. - Vizcaya, [FEDAAS], [198?]. p. 7-36

10 anys millorant el medi ambient. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, [1993?]. 1 triptic ; 21 cm

Area de sanidad. - [L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1983?]. [14] p. : gràfs., taules ; 21 cm

Centro Médico Psicopedagógico Municipal de l'Hospitalet : Plan de actuación para el año 1981. - 1980. 9 f. ; 30 cm

Centro Sanitario Municipal : Unidad de Higiene Mental Sta. Eulalia, diciembre 1980. - 1980. [37] f. ; 30 cm

Dossier, nuevos sistemas y servicios de limpieza urbana en l'Hospitalet de Llobregat : Fem L'Hospitalet més net. Ara tenim els mitjans. - 1982. 35 f. ; 30 cm

Drogas. L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1985. 74 p. ; 21 cm. (Eines de salut ; 5)

Drogues. L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1985. 74 p. ; 21 cm. (Eines de salut ; 5)

"El Fracaso escolar : la prevención en la escuela: detección y diagnóstico de casos". En: Escola d'estiu 1981 L'Hospitalet - Baix Llobregat. - El fracaso escolar.- 1981. 9 f.

"Encuesta para los directores y profesores de las aulas de educación especial de los colegios nacionales de l'Hospitalet". En: 2as Jornadas de trabajo sobre el aula de educación especial en las escuelas nacionales. - Jornadas de trabajo sobre el aula de educación especial (...). - 1980. f. 6-7

Estudio del planteamiento sanitario del municipio de Hospitalet de Llobregat : Resumen y esquemas. - Barcelona, Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat, 1967. 43 p. : taules ; 30 cm

Guia de l'usuari de salut a l'Hospitalet. L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, [199?]. [18] p. ; 21 * 10 cm

Guia de primers auxilis. Guía de primeros auxilios. L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, [1999]. 34 + 34 p. capiculat ; 21 cm

Guia de recursos per a la SIDA. L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1998. 76 p. + [4] fitxes ; 24 cm

Guía de salud laboral. L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1985. 76 p. ; 21 cm. (Eines de salut ; 6)

Higiene alimentaria y salubridad pública : Resumen memoria 1992. [1993?]. [10] f. ; 30 cm

Higiene alimentaria : Memoria 1993. [1994?]. [21] f. : taules, gràfs. ; 30 cm

Informe sobre la encuesta conocimiento, uso y valoración de los equipamientos ciudadanos en L'Hospitalet. [1993?]. 46 f. : gràfs. col. ; 30 cm

Informe sobre la situación actual en el Centro Médico Psicopedagógico Municipal de L'Hospitalet y perspectivas de actuación futura. 1979. 13 f. ; 30 cm

Jornadas de estudio para juntas de asociaciones y clubs de jubilados (1s : 1981 : L'Hospitalet de Llobregat) . - Jornadas de estudio para juntas de asociaciones y

clubs de jubilados 1981. L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament : Caixa de Barcelona, 1983. 103 p. : fots. b/n ; 21 cm

Jornadas de trabajo sobre el aula de educación especial en las escuelas nacionales ([2s] : 1980 : L'Hospitalet de Llobregat) .- Jornadas de trabajo sobre el aula de educación especial en las escuelas nacionales : L'Hospitalet, 10, 12 y 13 de Junio de 1980.- 1980. 22 f. ; 30 cm

Jornadas de trabajo sobre el aula de educación especial en las escuelas nacionales ([1s] : 1979 : L'Hospitalet de Llobregat) . - Jornadas de trabajo sobre el aula de educación especial en las escuelas nacionales : L'Hospitalet, 18 y 19 de Mayo de 1979. - 1979. 35 f. ; 30 cm

Laboratori de Salut Pública = Laboratorio de Salud Pública. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, [198?]. 1 triptic ; 21 cm

Manual de l'accident a l'escola. - [19??]. 13 + 13 p. ; 21 cm

Manual de métodos anticonceptivos : La falta de información es la madre de muchos hijos no deseados. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1984. [16] p. : il. col. ; 21 cm. (Eines de salut ; 3)

Manual de salud escolar. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, [1983]. 1 vol. fulls solts ; 20 cm

Memòria 1992 de la Secció de Sanitat, Medi Ambient i Consum. - 1993. 38 p. ; 30 cm

Memòria 1994 : Area de Benestar Social. - 1995. 120 p. : gràf., taules ; 30 cm

Memòria 1997 : Promoció i qualitat ambiental. - [1998]. 6 + [1] f. : fots. col. ; 30 cm

Memoria de la sección de sanidad : Año 1985. - 1986. 103 f. ; 30 cm

Memoria de saneamiento 1993. - [1993]. 99 f. : gràfs., taules ; 30 cm

Memoria del Centro Médico Psicopedagógico Sectorizado de diagnóstico y tratamiento para trastornos psicológicos y de desadaptaciones infantiles de Hospitalet de Llobregat. - 1977. [31] f. ; 30 cm

Memòria del Laboratori de Salut Pública 1990. - [1991?]. 10 + [13] f. : taules, gràfs. ; 30 cm

Memòria del negociat de medi ambient, laboratori 1992. - [1993]. 16 + [15] f. : gràfs., taules ; 30 cm

Negociat de salut mediambiental, inspecció del medi ambient i laboratori de salut pública : Memòria 1994. - 1995. 52 f. + 3 maps. pleg. ; 30 cm

Ordenança sobre la tinença d'animals. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1985. 16 p. : il. col. ; 21 cm. (Eines de salut ; 4)

Per la teva salut informa't. - L'Hospitalet de Llobregat, Patronat Municipal de Comunicació, DL 1987. 1 f. pleg. ; 20 cm

Pla d'acció sobre el VIH/sida a l'Hospitalet (PASal'H). - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, [2002]. 40 p. : taules, gràfs. il l. ; 30 cm

Pla d'acció sobre el VIH/sida a l'Hospitalet (PASal'H) : Memòria 2002. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, [2003]. 55 p. : taules, gràfs. il. ; 30 cm

Pla d'acció sobre el VIH/sida a l'Hospitalet (PASal'H) : Memòria 2003. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, [2004]. 55 p. : taules, gràfs. il. ; 30 cm

Pla d'acció sobre el VIH/sida a l'Hospitalet (PASal'H) : Segon pla quadriennal. - 2006. 35 p. : taules, gràfs. il l. ; 30 cm

Plan de actuaciones para la prevención y control de la Legionelosis. - [s.l., Ajuntament de l'Hospitalet : Generalitat de Catalunya, 200?]. 1 f. pleg. ; 21 cm

Primeres Jornades de treball de la Coordinadora de Centres d'Higiene Mental, juliol 1979. - 1979. 17 + [18] f. ; 30 cm

Programa municipal d'actuacions mediambientals 2000-2003. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, [2000]. (20 + 20) p. ; 30 cm

"Programació dia mundial de l'Alzheimer 2004". [L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 2004]. 1 f. plec. ; 15 cm

Programas y legislación del negociado de medio ambiente. - 1991. [150] f. ; 31 cm

Punto de partida para el estudio de la actual situación de la educación especial en la ciudad de l'Hospitalet, y su posible planificación. - [1978]. 30 f. ; 30 cm

Recull de díptics divulgatius dels Serveis de Sanitat Municipal. - [s.l., Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat, 1983. 13 tríptics plegs. ; 21 cm. (Servicios sanitarios municipales)

Reglamento de sanidad municipal de la ciudad de Hospitalet. - Barcelona, Tipografia Santiago Vives, 1928. 62 p. ; 16 cm

Salud escolar. - 1982. [14] f. : taules, gràfs. ; 30 cm

Salud mental infantil : memoria año 1982. - 19823. 7 f. ; 30 cm

Servei de Salut Laboral. Negociat de Salut Medioambiental. Departament de Sanitat. Ponència de Sanitat i Serveis Socials. Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat. - [1991?]. [18] f. ; 30 cm

Serveis socials, memòria 1984. - 1985. 145 f. ; 30 cm

Servicios Sociales : Memòria 1979-1983. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1983. 55 p. : il l. col., gràfs., taules ; 30 cm

Vacunar es prevenir. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, DL 1981. [12] p. : il. col. ; 21 cm

Vacunar és prevenir. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1984. [12] p. : il. col. ; 21 cm. (Eines de salut ; 2)

Angulo, Fernando ; Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat. Centre Mèdic Psicopedagògic Municipal de l'Hospitalet

La Actividad pluridimensional de un centro médico-psicopedagógico de orientación dinámica. - 1978. [11] f. ; 30 cm

Aragó, Carme ; [et al.].

"Comparació del compliment del calendari vacunal en la població escolar de la ciutat de l'Hospitalet de Llobregat : estudi comparatiu per districtes municipals i al llarg de tres cursos escolars, 83-84, 84-85 i 85-86". En: - 31a Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos : l'Hospitalet de Llobregat 24-25 de maig 1986. - 1986. vol. III, f. 249-263

Prevenió d'accidents i primers auxilis a la infància. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1989. 116 p. : il. ; 19 cm. (Eines de salut ; 9)

Prevenió de les malalties transmissibles a la infància. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1987. 105 p. ; 19 cm. (Eines de salut ; 8)

Prevención de las enfermedades transmisibles en la infancia. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1987. 105 p. ; 19 cm. (Eines de salut ; 8)

Area metropolitana de Barcelona. Mancomunitat de municipis

Area Metropolitana de Barcelona : estadístiques municipals 1991. - Barcelona, Area Metropolitana de Barcelona. Mancomunitat de Municipis, 1991. 82 p. : gràf., taules ; 30 cm

Associació Catalana d'Afectats de Fibromiàlgia. Seu de l'Hospitalet i Baix Llobregat.

"Associació Catalana d'Afectats de Fibromiàlgia. Seu de l'Hospitalet i Baix Llobregat : Primera associació dedicada exclusivament a la fibromiàlgia i els seus símptomes a Catalunya".- [L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 2004]. 1 f. plec. ; 21 cm

Associació de Diabètics de l'Hospitalet i Baix Llobregat

"Monografia : Associació de Diabètics de l'Hospitalet i Baix Llobregat, maig 1992". En: - Jornades Associacionisme: espai, realitat i perspectives. - 1993. p. [9]

Barcelo i Llodra, Elena ; [et al.].

Santa Eulàlia. - 1992. 18 f. ; 30 cm

Barenys, Rosa María ; [et al.].

"Los Servicios sociales en los municipios : Ponencia XII". En: - IV Congreso Estatal de Asistentes Sociales. - Valladolid, FEDAAS, 1980. p. 179-220

Barroso, M.

Resumen de la conferencia del Dr. M. Barroso del Centro médico-psicopedagógico Claude Bernard de París. - [19??]. [9] f. ; 30 cm

Batet, Sara; Roda, Ingrid ; Casalet, El Moviment d'Ensenyants de l'Hospitalet de Llobregat

Dossier pedagògic sobre el residus. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 2003. 121 p. : il. col. ; 31 cm

Blanco, Josep Maria ; [et al.].

"El Canal de la Infanta, ¿un peligro para la salud pública? : Josep M. Blanco, Loli Franco ; fotos". En: - Milla 4. - l'Hospitalet de Llobregat, Núm. 3 (març-abr. 1989), p. 15-18

Cabrera Moreno, R. ; [et al.].

"El rol de la enfermera en el grupo de salud escolar del Ayuntamiento de L'Hospitalet de Llobregat (Barcelona)". En: Trobades d'Infermeria a Catalunya. - Primeres Trobades d'Infermeria a Catalunya. - [L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1984]. p. 161-164

CAP Ronda de la Torrassa. Centre d'Atenció Primària

"CAP Ronda de la torrassa : 25 anys al servei de la ciutat". En: - Sector L'Hospitalet. - L'Hospitalet, [edició especial] (1993), 31 p. : il l., gràfs., taules

Casanova Acha, José Luis ; [et al.].

El medi ambient i la ciutat de l'Hospitalet. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament. Direcció de Comunicació i Imatge, 1995. 100 p. : il., gràfs. ; 21 cm. (Participació ; 8)

Casanovas i Roig, Joan ; [et al.].

L'Hospital de Bellvitge: 25 anys : 1972-1997. - Barcelona, Focal : Ciutat Sanitària Bellvitge, 1997. 234 p. : il·l. ; 29 cm

Centre Mèdic Psicopedagògic Municipal de L'Hospitalet de Llobregat

"Aulas de educación especial en las escuelas estatales de Hospitalet". En: 1as Jornadas de trabajo sobre el aula de educación especial en las escuelas nacionales. - Jornadas de trabajo sobre el aula de educación especial (...). - 1979. f. 15-16

Centro San Juan de Dios de Manresa

Conferencia del Centro de San Juan de Dios de Manresa, sobre su funcionamiento. - [19??]. [28] f. : maps. ; 30 cm

Centro Técnico de Estudios Hospitalarios : CTEH

Estudio del planteamiento sanitario del municipio de Hospitalet de Llobregat. - 1967. 217 f. ; 30 cm

Ciutat Sanitària i Universitària de Bellvitge. Institut Català de la Salut

Ciutat Sanitària i Universitària de Bellvitge : memòria'99. - Barcelona, CSUB : Generalitat de Catalunya. Institut Català de la Salut, DL 2000. 107 p. : molt. il·l. col., gràfs. ; 29 cm

Codina i Vila, Jaume

El temps dels albats : contagi i mortalitat al Baix Llobregat: 1450 - 1875. - Lleida, Pagès, 2001. 113 p. : taules, gràfs. ; 24 cm

La vida i la mort al delta del Llobregat (segles XIV-XIX) : qüestions de demografia històrica. - Barcelona, Viena : Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, 2002. 308 p. : taules, gràfs. ; 24 cm. (Viena assaig ; 9)

Colegio Nacional Samontà de L'Hospitalet de Llobregat

"La Prevención y la reeducación a través de la psicomotricidad". En: 2as Jornadas de trabajo sobre el aula de educación especial en las escuelas nacionales. - Jornadas de trabajo sobre el aula de educación especial (...). - 1980. f. 6-7

Colectivo de Higiene Mental de La Florida de l'Hospitalet de Llobregat

Familia. Encuesta : Vida en común, padres-hijos, la pareja, separación. - L'Hospitalet de Llobregat, [CHMLF], 1979. [24] p. : il·l. ; 24 cm

Col·legi Oficial de Metges de Barcelona. Grup d'Estudi de Salut a l'Escola

"Avaluació de l'efectivitat dels examens de salut a l'escola a dotze municipis de Catalunya". En: - 31a Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. L'Hospitalet de Llobregat 24-25 maig 1986. - 1986. Vol. 3, f. 264-291

Comité Unitario de Acción Municipal de Bellvitge de L'Hospitalet de Llobregat

Dossier Bellvitge : l'Hospitalet junio 1978. - 1978. 20 f. ; 30 cm

Crespo Anton, Lourdes

"Enfermeria del programa ampliado de inmunicaciones". En: Trobades d'Infermeria a Catalunya. - Primeres Trobades d'Infermeria a Catalunya. - [L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1984]. p. 155-160

Cruz Valladares, Soledad

L'Hospitalet en l'ecosistema urbà : propostes didàctiques. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament. Area de Cultura, Ensenyament i Esports, 1988. 44 p. : il. ; 30 cm

Dalmau i Pajarin, Josep

"Infermeria de salut laboral : un nou camí. Resum del subprograma de Salut Laboral". En: Trobades d'Infermeria a Catalunya. - Primeres Trobades d'Infermeria a Catalunya. - [L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1984]. p. 174-179

Diputació de Barcelona

Auditoria ambiental municipal de L'Hospitalet de Llobregat : document de presentació. Document 1: memòria ambiental. - 2003. 2 toms, 346 f. : gràfs., maps, taules ; 30 cm

Auditoria ambiental municipal de L'Hospitalet de Llobregat : Document 3. Pla d'acció ambiental. - 2003. 2 toms, 262 f. : gràfs., maps, taules ; 30 cm

Informe sobre el vidre 1991. - [1991?]. 12 + [6] + 2 f. pleg. : gràfs. ; 30 cm

Escribano, Isabel ; [et al.]

"La enfermería en el servicio de odontología preventiva". En: Trobades d'Infermeria a Catalunya. - Primeres Trobades d'Infermeria a Catalunya. - [L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1984]. p. 180-184

Esterlich Galera, Eliseu; Bolós, Montserrat (dir.)

Estudi de l'estat de la salut del barri Centre de L'Hospitalet de Llobregat .- 2005 .- 110 f. : gràfs. ; 30 cm

Farras, J. ; [et al.]

Dades sobre la situació de la vivenda a l'Hospitalet de Llobregat .- 1981 .- 102 f. : taules, gràfs. ; 30 cm

Fez i Valero, Maria Enriqueta de

"El cementiri de l'Hospitalet 1836-1886.". En: - Identitats : revista del Museu de l'Hospitalet. - l'Hospitalet de Llobregat, Núm. 2-3 (Estiu 1989), p. 5-11

Fortuny i Organs, Gabriel

Estudi de la situació de la salut a l'Hospitalet. - [L'Hospitalet de Llobregat], Ajuntament. Ponència de Sanitat i Serveis Socials, 1986. 273 p. : taules, gràf. ; 30 cm

Estudi descriptiu de la demanda assistencial en el Centre d'Higiene Mental per Alcoholisme i d'altres Toxicomanies : L'Hospitalet de Llobregat, 1982-1986. - 1987. [14] f. : taules, gràf. ; 30 cm

García Rodríguez, Sonia ; [et al.]

¡Vamos a conocer nuestro entorno!. - 1994. 17 + [14] f. : il·l., gràfs. ; 30 cm

Gay i Costa, Esteve Ignasi; [et al.]

10 anys de política social d'atenció a les persones : Esteve Ignasi Gay (Coordinador), Carmina Puig, José Leal ... et al.]. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament. Area de Sanitat i Serveis Socials, 1989. 54 p. : taules, gràf. ; 30 cm

Gayo, Ma Jesús ; [et al.]

Los problemas de contaminación en el barrio de Bellvitge : Condiciones medioambientales y estructura social en un barrio periférico del Area Metropolitana de Barcelona. - 1993. [58] f. : maps, taules ; 30 cm

Generalitat de Catalunya

Trobades d'infermeria a Catalunya (1s : 1984 : L'Hospitalet de Llobregat) . - Primeres Trobades d'Infermeria a Catalunya : 24 i 25 de maig, 1984 . - Ajuntament, 1984]. 274 p. : gràf., taules ; 30 cm

Taula d'acords per a una política consensuada en drogodependències. - 1994. [16] f. ; 30 cm

González Pavón, Gabriel

La medicina en l'Hospitalet de Llobregat : (aspectos históricos). - 1981. 52 f. ; 30 cm

Gràvalos, Esther

"Contaminación en l'Hospitalet". En: - La Ciutat de l'Hospitalet. - l'Hospitalet de Llobregat, Núm. 9 (maig. 1985), p. 12-13

Huguet, Mateu ; [et al.]

"Anàlisi i perspectives de la sanitat a l'Hospitalet : maig 1986". En: - 31a Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. L'Hospitalet de Llobregat 24-25 maig 1986. - 1986. vol. 3, f. 248-269

Janés i Tutusaús, Josep ; Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat. Departament de Dinàmica Educativa

Què en fem dels residus?. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1982. 36 p. ; 34 cm

Leal Rubio, José

"La atención psicológica a la infancia y adolescencia en l'Hospitalet de Llobregat : análisis de las consultas en una institución durante los años de 1976 a 1983".
En: - 31a Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. L'Hospitalet de Llobregat 24-25 maig 1986. - 1986. vol. 3, f. 292-330

Leal Rubio, José ; [et al.]

Adolescència i salut mental. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1987. 95 p. ; 20 cm. (Eines de Salut ; 7)

Adolescencia y salud mental. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1987. 95 p. ; 20 cm. (Eines de Salut ; 7)

López Aguilar, Josefina

La hiperreactivitat bronquial induïda per l'ozó. - 1995. 80 f. : taules, gràf. ; 30 cm

López, Sandra ; [et al.]

"Estadística aplicada a la medicina". En: Jornades Científiques i Tecnològiques d'Educació Secundària (1s. 1999-2000 : L'Hospitalet de Llobregat). - Treballs premiats i resums dels treballs seleccionats. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, [2000?]. p. 21

Lozano Nicolás, Marta ; [et al.]

"Ejercicio físico i embaràs : descripció i realitat". En: Jornades Científiques i Tecnològiques (5s. 2003-2004 : L'Hospitalet de Llobregat). - Cinquenes jornades científiques i tecnològiques. Curs 2003 - 2004. Resums dels treballs seleccionats i premiats. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, [2004?]. p. 67-70

Marcé i Sanabra, Francesc

"Conversación con D. Justo Arús y Dª Rosario Ramia sobre la Asamblea de la Cruz Roja y su Hospital". En: - Hospitalet: boletín de información municipal. - l'Hospitalet de Llobregat, Núm. 72 (4t trimestre 1971), p. 5-20

Marín, Angels

"Consumint salut : el laboratori municipal, un servei cara al públic". En: - La Ciutat de l'Hospitalet. - l'Hospitalet de Llobregat, Núm. 1 (set. 1984), p. 11-12

Martín Peris, Pilar. (Dir.)

Participació, diversitat i salut de l'infant a l'escola : Secció d'Ensenyament.- L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament. Area de Benestar Social - Ensenyament, 1992. 138 p. ; 21 cm. (Participació ; 5)

Martínez, María José ; [et al.]

"La enfermería hoy : cambio en la actitud de enfermería". En: Trobades d'Infermeria a Catalunya. - Primeres Trobades d'Infermeria a Catalunya.- [L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1984].- p. 11-33

Millach Carrobe, Laia ; [et al.]

"Posició i postura del músic : observació, patologies i prevenció". En: Jornades Científiques i Tecnològiques (5s. 2003-2004 : L'Hospitalet de Llobregat). #Cinquenes jornades científiques i tecnològiques. Curs 2003 - 2004. Resums dels treballs seleccionats i premiats#. L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, [2004?]. p. 59-66

Mil let Martí, A. ; [et al.].

Menús equilibrats per a escoles, guarderies i col·lectius infantils. - L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, [198?]. 55 p. ; 21 * 14 cm. (Eines de salut ; 1)

Miró i Balagué, Joan

Trabajos referentes al Centro Psicopedagógico de L'Hospitalet del Llobregat. - 1976. [14 + 9 + 9] + 28 ; 30 cm

Morales, Ramon

"Onze postals de l'Hospitalet : L'Hospital de Bellvitge". En: - Xipreret. - l'Hospitalet de Llobregat, Núm. 148 (març 1993), p. 2-3

Organización Sindical Española. Consejo Económico-Social Sindical del Bajo Llobregat

Consejo Económico Social del Bajo Llobregat (1r : 1974 : [s.l.]) . - Comisión de aspectos sociales del desarrollo. - [s.l., , s.n.. 70 + 83 + 34 p. : gràf., map. ; 26 cm

Documentación informativa para los miembros del pleno del CESS del Bajo Llobregat. - [1975?]. [19] f. ; 30 cm

Estructura y posibilidades de desarrollo del Bajo Llobregat. - Barcelona, Consejo Sindical Provincial, 1975. 195 p. : il., gràf., map. ; 22 cm

"Ponencia : Seguridad Social y Sanidad". En: Organización Sindical Española. - Comisiones. - [s.l, s.n., 197?]. [34] p. : gràf., map.

Pagola Cal, Aida L.

"Administración en jefatura de enfermería, sección sanidad del Ayuntamiento de Hospitalet". En: Trobades d'Infermeria a Catalunya. - Primeres Trobades d'Infermeria a Catalunya. - [L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1984]. p. 171-173

Patronat Municipal de Serveis Comunitaris de l'Hospitalet de Llobregat

Memòria 1983-1986, sanitat. - L'Hospitalet de Llobregat, Patronat Municipal de Serveis Comunitaris, 1987. 25 p. : il. ; 40 * 21 cm

Memòria 1988 : Departament de Salut. Programes de Salut Comunitària, Salut Mental, Drogodependències, Planificació Familiar i Informació i Planificació Sanitària. - [1989?]. 115 f. : gràfs. ; 30 cm

Resum memòria 1988 : Departament de Salut. Programes de Salut Comunitària, Salut Mental, Drogodependències, Planificació Familiar i Informació i Planificació Sanitària. - [1989?]. [45] f. : grafs. ; 30 cm

Síntesi memòria de la secció de sanitat àrea de sanitat i serveis socials, Ajuntament de l'Hospitalet de Ll. : Any 1988. - [1989?]. [24] f. : grafs., taules ; 30 cm

Pedreny i Oriol, Rosalia; [et al.]

"Experiències d'infermeria en un centre d'assistència primària : CAP de Cornellà". En: Trobades d'Infermeria a Catalunya. - Primeres Trobades d'Infermeria a Catalunya. - [L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1984]. p. 146-153

Ramos, Miquel; Creu Roja. Assemblea Local de l'Hospitalet de Llobregat

Vint anys després : Una eina per a la ciutat. - [s.l.], Creu Roja, DL 1991. 46 p. : il l., grafs. ; 24 cm

Reventós, Jacint; [et al.]

Història de la medicina catalana sota el franquisme i les seves conseqüències. - Barcelona, Hacer, 1990. 269 p. ; 19 cm

Risco Rodríguez, Ester

Valoración de la actividad antiinflamatoria de cinco especies vegetales utilizadas en la medicina tradicional en el norte de Africa. - 1994. 63 f. : maps., gràfs. ; 30 cm

Romero Salazar, Oscar; Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat. Departament d'Estudis

Conocimiento, uso y valoración de los equipamientos ciudadanos en L'Hospitalet : Documento analítico e interpretativo. - [1993?]. 36 f. ; 30 cm

Rosa de la Cruz, Araceli ; [et al.].

Estudi de factors de risc pre-natals i perinatals en l'etiologia dels trastorns profunds del desenvolupament, anàlisi preliminar en Centres d'Educació Especial de l'Hospitalet de Llobregat : memòria del projecte .- 1997. 27 + 23 f. : gràfs. ; 29 cm

"Dermatoglyphics and abnormal palmar flexion creases as markers of early prenatal stress in children with idiopathic intellectual disability". En: #Journal of Intellectual Disability Research#, Volume 45 part 5 (2001), p. 416-423

Salmerón Vargas, Inocencio

"Los basureros (I)". En: - Progrés. - l'Hospitalet de Llobregat, Núm. 82 (feb. 1992), p. 4

"Los basureros (II)". En: - Progrés. - l'Hospitalet de Llobregat, Núm. 83 (feb. 1992), p. 4

"Los basureros (III)". En: - Progrés. - l'Hospitalet de Llobregat, Núm. 84 (abr. 1992), p. 4

"Los basureros (y IV)". En: - Progrés. - l'Hospitalet de Llobregat, Núm. 85 (maig 1992), p. 4-5

"Los basureros de Santa Eulàlia". En: - Progrés. - l'Hospitalet de Llobregat, Núm. 42 (nov. 1986), p. 7-8

"Los basureros de la Vall-Parda". En: - Progrés- , Núm. 46 (març 1987), p. 8-9

"El còlera a l'Hospitalet". En: - Xipreret. - l'Hospitalet de Llobregat, Núm. 76 (set. 1986), p. 13-15

"Asistencia médica en Collblanc - La Torrassa". En: - Progrés. - L'Hospitalet de Llobregat, Núm. 125 (2001), p. 11-13

Sentís i Anfruns, Carles; [et al.]

Viatge en Transmiserià : crònica viscuda de la primera gran immigració a Catalunya. - Barcelona, La Campana, 1994. 127 p. + [12] làm. ; 20 cm. (La Campana ; 88)

Teixidó, Maria

"Centres de planning : ara fa cinc anys". En: - La Ciutat de l'Hospitalet. - l'Hospitalet de Llobregat, Núm. 6 (feb. 1985), p. 9-11

Torrens i Garcia, Maria Llum; [et al.]

"L'actuació d'infermeria davant les malalties de transmissió sexual". En: Trobades d'Infermeria a Catalunya. - Primeres Trobades d'Infermeria a Catalunya. - [L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament, 1984]. p. 165-170

Universitat de Barcelona

Escola Universitària d'Infermeria. - [19??]. 14 + 14 p. ; 21 cm

Estudio sobre la ciudad de L'Hospitalet. - 1993. [54] f. : taules ; 30 cm

Per la sanitat, L'Hospitalet en lluita. Exposició d'un passeig per la història i l'evolució de la sanitat a la ciutat.

Guia de recerca i lectura. Núm. 3.

FE D'ERRATES:

p.3	On diu :	VII Jornades Científiques i Tecnològiques de L'Hospitalet
	Ha de dir:	VI Jornades Científiques i Tecnològiques de Secundària de L'Hospitalet curs 2004-2005
p.4	Crèdits:	Secció d'Educació de l'Ajuntament de L'Hospitalet Museu d'Història de L'Hospitalet (cessió d'objectes) Laboratori de Salut Pública de l'Ajuntament de L'Hospitalet (cessió d'objectes)
p.5	On diu:	... un ordre religiós militar de Sant Joan de Jerusalem.
	Ha de dir:	... un orde religiós militar de Sant Joan de Jerusalem.
p. 10	On diu:	Esteve Ros
	Ha de dir:	L'Esteve Ros
	On diu:	Marina
	Ha de dir:	La Marina
p. 18	On diu:	la Florida
	Ha de dir:	La Florida
p. 21	On diu:	la Torrassa

	Ha de dir	La Torrassa
p. 22	On diu:	la Florida
	Ha de dir:	La Florida
p. 25	On diu:	la Torrassa
	Ha de dir	La Torrassa